

aan. Nochtans lijdt hare onjuistheid heden ten dage geen twijfel meer, en worden de ruime grenzen van des vaders macht in den eersten tijd veeleer hieruit verklaard, dat men den *paterfamilias*, en hem alleen, voor de goede orde binnen den kring van zijn gezin aansprakelijk stelde ¹⁾).

De vaderlijke macht en het maatschappelijk gezag lagen nog nauw dooreengestrengeld. Vermoedelijk zullen er zelfs onder de heftigste bestrijders van de doodstraf toch niet velen gevonden worden, die als barbaren stampelen ieder volk, dat haar handhaaft. Eilieve, zoo mag tot op zekere hoogte worden gevraagd, waarom dan een zoo gestreng oordeel over Rome's oude *patria potestas* gevelde? De vader gold in zijn gezin goeddeels als koning, niet slechts in engeren, maar ook in ruimeren zin. Geenszins meende men, dat den *paterfamilias* nauwelijks een verwijt kon treffen, zoo hij al, wie aan zijn gezag waren onderworpen, opofferde aan zijne luimen. Men onderscheidde zeer wel, dus merkt Ihering aan ²⁾, — Q. Fabius Maximus konde het getuigen, — tusschen het voltrekken van een doodvonnis door den vader en het vermoorden van de zijnen. En zoo was straks het aantrekken van de aanvankelijk zoo ruim liggende koorden niet het minst het gevolg van wijziging in deze opvatting van het huiselijk leven, waarbij voorts het misbruik kwam, dat van die verreikende macht allengs werd gemaakt.

Bovendien geeft het recht, zooals Ihering opmerkt, het maatschappelijk leven dikwerf slechts als silhouet, in zijne buitenste lijnen, terug, waarbinnen nog op velerhande manier kan worden geleefd ³⁾. De *lex Canuleja* vergunde het huwelijk tusschen de leden der twee standen. Maar nog tamelijk lang zou het duren, eer van die vergunning feitelijk veel werd aanschouwd ⁴⁾. Het leven kan aandringen tegen het traliwerk van het recht, gelijk de waterstraal op de sluitkraan perst. Maar ook kan het recht wezen als het lint, dat

¹⁾ Cf. Ihering, t. a. p., II. 1, p. 196.

²⁾ T. a. p., II. 1. p. 216.

³⁾ T. a. p., II. 1. p. 141.

⁴⁾ Cf. Ihering, t. a. p., II. 1. p. 141 noot 155^a.